

RUSYA'NIN ORTADOĞU'YA "DÖNÜŞÜ" VE ARAP AYAKLANMALARI

LEONID M. ISSAEV

17 ŞUBAT 2021

(Bu metin İngilizce orijinal versiyonundan tercüme edilmiştir.)

Özet: 2011’de Arap ayaklanmalarının başlaması, yalnızca Ortadoğu’da yeni bir düzenin değil, aynı zamanda Rusya’nın da Ortadoğu’ya “dönüşünün” başlangıcı oldu. Bu tarihten itibaren Rusya, kendisini giderek daha fazla yeni bölgesel düzenin dayandığı kilit aktörlerden biri olarak konumlandırmaktadır. Araştırmacılar bu noktada Rusya’nın Ortadoğu’daki varlığını çoğunlukla Moskova’nın jeopolitik çıkarları bağlamında analiz etmişlerdir. Her ne kadar bu türden bir yaklaşım değerli olsa da Rusya’nın bölgedeki gerçek motivasyonunu ve stratejisini tam olarak içermemekte ya da açıklamamaktadır. Rusya’nın jeopolitik çıkarlarının aşırı vurgulanması, 2010’larda Rus rejimine karşı artan protesto faaliyetleri/eylemleri de dahil olmak üzere, iç çekişmelerin Arap ayaklanmalarına yönelik Rus politikasını şekillendirmede oynadığı güçlü etkiyi görmemizi engellemektedir.

Otoriter/Baskıcı Sistemin Bir Krizi Olarak Arap Ayaklanmaları

Bugün Rus medyasında ve resmi açıklamalarda kendisine yer bulan egemen anlatı, Arap ayaklanmalarını bir Amerikan komplosu olarak resmediyorken, 2010-2011 protestolarının başlamasını izleyen ilk günlerde Rus yetkililer ayaklanmaları aslında iç şikâyetlere bağlamaktaydılar.

Arap ayaklanmaları Rus medyası ve yetkilileri tarafından başlangıçta, aralarında eğitimli gençlerin sosyal statülerinden duydukları memnuniyetsizlik ve bir gelecek beklentilerinin olmayışı gibi bir dizi şikâyete atfediliyordu. Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov bu konuda şunları ifade etmiştir: “Libya’da yaşanan olayların itici gücü, Mısır ve diğer ülkelerde gözlemlediğimiz üzere daha çok eğitimli gençlerdi”.¹ Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Mihail Bogdanov ise Temmuz 2011’de yaptığı bir açıklamada şunları kaydetmiştir: “Arap ülkelerindeki mevcut kargaşanın temel nedenlerine gelince, bence bunlar hem sosyoekonomik hem de siyasi alana uzanıyor... Genel olarak liderlerin ve siyasi elitlerin yerinden edilememesi, düşük sosyal hareketlilik derecesi, acil reformların gecikmesi hatta yokluğu/olmayışı, yüksek işsizlik, yolsuzluk/yozlaşma ve diğer sosyal rahatsızlıklar - tüm bu iç çatışma faktörleri uzun yıllar boyunca birikti ve bu yılın başında patladı.”²

Bu aşamada üzerinde durulan nokta, Arap dünyasındaki protesto dalgasına yol açan iç nedenlerdi.³ Rus diplomatlar, protestoları renkli devrimlere, yani 2000'lerin başında Rusya ve Çin'in sıklıkla Amerikan entrikaları olarak gördüğü eski Sovyetler Birliği ülkelerinde yaşanan devrim dalgasına benzetmeyi şiddetle reddettiler. Rus yetkililer bölge ülkelerinin "demokratik yolu" izleme arzusunu memnuniyetle karşıladılar, ancak reform girişiminin halktan gelmesi gerektiğinde ısrar ettiler.⁴ Mart 2011'deki bir röportajında, ABD'nin siyasi krize karışmasına atıfta bulunan Sergey Lavrov, Amerikalıların, iç süreçlerin etkisi altında hızla geliştiği için, Mısır'daki duruma yaklaşımlarını hemen formüle etmediklerine işaret etti.⁵

"Renkli Devrimler" ve Rusya'ya Yönelik Tehdit

Bahse konu durum 2011'in sonları ile 2012'nin başlarında önemli ölçüde değişti ve bu birçok açıdan Rusya'daki iç siyasi süreçlere bağlanabilir. Her şeyden önce, aslında 2011 parlamento seçimlerinin tamamen tahrif edilmesiyle kısıktırılan ve 2012 yılı başlarında Vladimir Putin'in üçüncü başkanlık dönemine aday gösterilmesinden önce Aralık 2011'de Bolotnaya Meydanı'nda bir dizi protesto dalgası patlak verdi. Bu noktadan itibaren Rus yetkililer ve hükümet yanlısı medya, Arap ayaklanmalarının yurtdışından esinlenen renkli devrimler olduğu anlatısını etkin olarak geliştirmeye başladılar. Bunun altında yatan gerekçe, Bolotnaya Meydanı'ndaki olayları Arap dünyasındaki protestolarla aynı seviyeye çekerek gayri meşru kılmak ve rejim karşıtı gösterilerin herhangi bir iç nedeninin olmadığını vurgulamaktı. 2011 yılında Başbakan olan Vladimir Putin, rutin başkanlık bilgilendirme yayınında muhalefetin seçim sonuçlarından daima hoşnutsuz kaldığını, bunun "kesinlikle normal bir şey" olduğunu ve seçimlerin "objektif ve dürüst" olarak yapıldığını belirtti.

Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nde Rusya'nın Suriye konusundaki tutumu, Vladimir Putin'in Kremlin'e gelmesinin ardından yalnızca Rus makamları arasında böyle bir tezi güçlendirmeye hizmet etti.⁶ 2014 yılında Güvenlik Konseyi'nin bir toplantısında Başkan Putin, yetkililerin Rusya'da bu tür renkli devrimlerin meydana gelmesini önlemek için mümkün olan her şeyi yapacaklarını belirtti. BBC'ye göre Putin, ayrıca renkli devrimleri aşırılıklarla bir tuttu ve bu aşırılıkların, günümüz dünyasında etki alanlarının yeniden belirlenmesinde jeopolitiğin bir vasıtası olarak kullanıldığını söyledi.⁷ Başkanın Basın Sözcüsü Dmitry Peskov'un bir röportajda belirttiği gibi, "Ortadoğu'da, kontrollü

Arap ayaklanmalarının ilk aşamalarında Rusya'daki hâkim görüş, ayaklanmaların nesnel önkoşullarının olduğu yönünde olmuşsa da bu söylem Moskova'nın Bolotnaya Meydanı'nda ve özellikle 2013 ve 2014'ün başında Ukrayna'da yaşanan olayların ardından önemli ölçüde değişmeye başladı

kaosla sınırlı olması gereken, ancak kesinlikle kontrolsüz bir termonükleer sürece dönüşen bir renkli devrimler zinciri gerçekleşti.”⁸ Mart 2017'deki yolsuzlukla mücadele mitingleri hakkında yorum yapan Vladimir Putin, olayları açıklamak için (Arap ayaklanmalarında örneklediği üzere) renkli devrimler söylemini de kullandı. O dönem mitingleri ve Arap ayaklanmalarını Euromaidan⁹ ile karşılaştıran Putin şunları kaydetti: “Kaosa yol açtılar... Bu, Arap ayaklanmalarının bir aracıdır ve bizler neye yol açtığını çok iyi biliyoruz. Ukrayna'da darbe için de fırsat oldu ve bu ülkeyi kaosa sürükledi... Yasayı ihlal eden herkes Rus yasalarına göre hesap vermelidir.”¹⁰ Moskova'nın Suriye konusundaki 2015 yılı öncesine dayanan tutumunu haklı çıkarıp Afganistan, Irak ve Libya ile paralellikler çizerek dış müdahaleyi önlemeye odaklanması tesadüf değildir. Aynı zamanda, Rus yetkililerin söylemleri Batı karşıtı bir ton almaya başladı ve bu da Moskova'yı Ortadoğu'da giderek daha belirleyici bir politika izlemeye teşvik etti.

Dolayısıyla, Arap ayaklanmalarının ilk aşamalarında Rusya'daki hâkim görüş, ayaklanmaların nesnel önkoşullarının olduğu yönünde olmuşsa da bu söylem Moskova'nın Bolotnaya Meydanı'nda ve özellikle 2013 ve 2014'ün başında Ukrayna'da yaşanan olayların ardından önemli ölçüde değişmeye başladı. Komplo teorileri bir anlatı aracı olarak Rus medyasına ve siyasi figürlerin açıklamalarına geniş ölçüde hâkim olmaya başladı.

Rus yetkililer 2012'den beri, Rus protestolarını Amerika'nın renkli devrim düzenleyerek Rusya'yı istikrarsızlaştırma çabasının bir sonucu olarak gösteren büyük bir propaganda kampanyası yürütmektedirler. Rus yetkililer aynı zamanda Arap rejimlerini Amerikan müdahalesinin kurbanları olarak göstermeye başladılar. Ortadoğu'da hükümet karşıtı protestoları harekete geçirmek için yeni bilgi teknolojilerinin, sonradan mevcut Rus rejimine karşı uygulanmak üzere, ABD tarafından test edildiği şeklinde bir tartışma kök salmaya başladı. Sonuç olarak Putin rejimi, bu komplo iddialarını yalnızca Arap ülkelerinin olumsuz

***O zamandan bu yana Rus siyaset kurumu,
istikrarın herhangi bir siyasi rejimin
etkinliđi için kilit bir kriter olması gerektiği
fikrini aktif bir şekilde desteklemeye başladı***

deneyimleriyle ilişkili bir anlatı üzerinden muhalifleri itibarsızlaştırmak için değil, aynı zamanda kendi meşruiyetini daha da güçlendirmek için kullandı.¹¹ Başka bir deyişle Rus liderliği, Batı ile çatışması ve ülke üzerindeki hâkimiyetini güçlendirme ihtiyacı bağlamında, kendi protestolarını doğrudan Arap ülkelerinin olumsuz deneyimleriyle ilişkilendirerek muhalefeti zayıflatmayı seçti.

Bu retorik, 2011-2012 arası yıllarda Moskova'da yaşanan kitlesel protestoların ardından Rus sosyal ve siyasi söyleminde önemli bir yer edinen demokratikleşme ve istikrar arasında olduğu varsayılan bir ikileme örtüşüyor. O zamandan bu yana Rus siyaset kurumu, istikrarın herhangi bir siyasi rejimin etkinliği için kilit bir kriter olması gerektiği fikrini aktif bir şekilde desteklemeye başladı. Arap ayaklanmaları sırf bu iddianın canlı bir teyidi olarak görev yaptı. Örneğin, Suriye'deki Beşşar Esed'in veya Mısır'da Abdülfettah es-Sisi'nin otoriter ama istikrarlı diktatörlüklerinin¹², yalnızca radikal grupların iktidara gelmesiyle sonuçlanan çeşitli demokrasi projelerine karşı olduklarına inanılıyordu.

Bu, Rusya'nın siyasi çözümlerinin neden aşağıdan yukarıya değil- yani statükoyu değiştirmeyi amaçlayan devrimcilerin yanında yer alan- yukarıdan aşağıya doğru- yani köklü rejimlerle hatta diktatörlüklerle uyumlu- olduğunu açıklamaktadır. Moskova yalnızca Suriye'de Beşşar Esed, Mısır'da Abdülfettah es-Sisi ve Libya'da Halife Hafter rejimlerini korumakla/kurtarmakla kalmayıp, daha da ötesinde BM Güvenlik Konseyi'nde yalnızca Ortadoğu diktatörlüklerinin çıkarlarına hizmet eden çatışma çözüm senaryolarını teşvik etmek için de çabalamaktadır. Moskova'nın görüşüne göre bu, Rusya'nın çıkarlarına, siyasi haklar ve insan onuru için halk mücadelelerini desteklemekten daha uygundur. Yine de bu müdahaleler, yalnızca bu devrimlere yol açan nedenleri şiddetlendirme eğilimindedir.

Ortadoğu'ya “Dönüş”

Rusya'nın 2015'te Suriye'yi işgalinden sonra Rus yetkililerin söylemleri daha belirgin bir Batı karşıtı karakter almaya başladı ve bu da Moskova'yı Ortadoğu'da giderek daha belirleyici bir politika izlemeye itti. Suriye örneğinde Başkan Putin, Esed rejimini teröre karşı mücadele eden meşru bir güç olarak, kendisini de sadece Suriye rejimi ve Ortadoğu için değil, aynı zamanda Rusya ve tüm dünya için bir tehdit olarak gösterdiği terörizme karşı savaşan bir güç olarak sundu.

Başkan Putin, açıkça uygun bir dış politika gerçekliği yapılandırmaya devam etmekte ve tezini uluslararası gündem çerçevesinde öncelikle Batı'ya dayatmaya çalışmaktadır. Ancak retorik ve propagandanın ana araç olduğu önceki dönemlerle karşılaştırıldığında, Putin, sahada olgular yaratmak (Rusya'nın Suriye'ye müdahalesi veya Rus özel askeri birliklerinin Libya çatışmasına katılımı gibi) ve bu olgulara dayandırarak aldığı kararları desteklemek için somut adımlar atmaya devam etmektedir. Suriye'deki savaş Putin tarafından Irak, Libya, Yemen, Tunus ve Mısır'daki istikrarlı otoriter rejimleri genel olarak istikrarsızlaştırmak ve devirmek için ABD ve Batı'nın kasıtlı eylemlerinin bir sonucu olarak resmedilmektedir. Bu durumda, Batı'nın donattığı sözde muhalefet aslında sözde İslam Devleti'nin (İŞİD) teröristlerinden farksızken, Esed, Suriye'nin meşru başkanı ve istikrarın garantörü olmaktadır. Bu paradigmada, “Esed'in meşru otoritesinin devrilmesini savunanların hepsi teröristtir ve rejimin zulmü yönündeki iddialar... [Batılı] istihbarat servislerinin aktif önlemleri ve Suriye karşıtı propagandalardır.”¹³

Rus seçmenin büyük bir kütlesi, çoğu zaman rahat bir yaşam pahasına da olsa büyük bir güç olma duygusuyla Sovyet dönemine ve onun istikrarına karşı nostaljiktir. Örneğin, Kırım'ın ilhakından sonra devasa bir vatansever duygu kabarmasına yol açan da bu hissin geri dönüşüdür. Bu nedenle, Rusya'nın uluslararası arenada ABD ve Batı'nın artık hesaba katmak zorunda kaldığı önemli bir aktör olduğu imajı, 2015 sonbaharında Suriye'de başlayan askeri operasyon ile mantıksal olarak tutarlıydı. Rus nüfusunun/halkının, kendisini şöhretli (kötü

Rus seçmenin büyük bir kütlesi, çoğu zaman rahat bir yaşam pahasına da olsa büyük bir güç olma duygusuyla Sovyet dönemine ve onun istikrarına karşı nostaljiktir

şöhretli olsa da ç.n.) bir büyük güç olarak tanımlama karşılığında çoğu kez zorluklara göğüs germeye hazır olduğunu ifade etmesi dikkate değerdir.

Bu anlatı şüphesiz Vladimir Putin'in Mart 2018'de Federal Meclis'e hitaben yaptığı konuşmada (aslında seçim öncesi açıklamalar olarak düşünülebilir) doruk noktasına ulaştı: "Şaşırtıcı olsa da ekonomide, finansta, savunma sanayinde, orduda karşılaştığımız tüm sorunlara rağmen, Rusya hâlâ en büyük nükleer güç olmaya devam ediyor. Hayır, kimse bizimle gerçekten konuşmak istemedi, kimse bizi dinlemedi. Şimdi dinlesinler."¹⁴ Bu örnekte, sadece Rusya'nın dış politika emelleri vurgulanmamış aynı zamanda liderliğinin eylemleri nedeniyle Rus nüfusunun/halkının yüzleşmek zorunda kaldığı sorunların mazeretleri, nükleer güç olarak statüsünün korunması ve artan emperyal hırsları da açıkça görülebilmektedir.

Uluslararası arenada, Rusya giderek diğerlerinin muhatap olmaktan başka seçeneklerinin olmadığı süper güçler arasında yer almaya başladı.¹⁵ Bu nedenle, Ekim 2015'te Türkiye-Suriye sınırında düşen Rus bombardıman uçağının ardından, Türk liderliği Suriye'de, ardından Libya ve Güney Kafkasya'da Rusya ile iş birliği (eşzamanlı olarak zoraki ve ortak tehdit algısı üzerine inşa edildi) ihtiyacını hissetti.

Rusya'nın Suudi Arabistan ile ilişkilerinde de benzer eğilimler gözlemlendi. Riyad, Suriye'deki iç savaşın başlangıcından bu yana Kremlin'i çatışma konusundaki tutumundan dolayı şiddetle eleştirmektedir.¹⁶ Bununla birlikte, 2017 yılına kadar Suudi Arabistan'da "Suriye bilmecesinin" çözümlerinin sadece Washington'da değil, Moskova'da da aranması gerektiği duygusu hâkimdi.¹⁷

Sonuç: Hâkimiyetten İş Birliğine

2020'lerin başında kazanılmış bir "süper güç" statüsüne rağmen Rus rejimi, süper güç düşüncesini sürdürme ihtiyacıyla giderek daha fazla zorlanmaktadır. Rejimin, Vladimir

Rus rejimi bu sorunun çözümünü, en azından Ortadoğu'da, daha önceki bölgeye hâkim olma politikasından vazgeçerek kendisini bölgenin müşterek güvenlik kurumlarına entegre etmekte görüyor

Putin yönetimindeki propaganda faaliyetleri, Rusya toplumunda Rusya'nın ancak "büyük bir güç" olarak bir geleceğe sahip olabileceği konusunda geniş bir fikir birliğine varılmasına yol açmıştır.¹⁸ Ancak bu, Rus yetkililere ekonomik kaynak kıtlığı karşısında büyük güç imajını korumanın zorluğunu yaşatmaktadır. Unutulmamalıdır ki bu, Vladimir Putin'i tüm yönetimi boyunca rahatsız eden bir sorundur.¹⁹ Ancak bu sorun, bir yandan Rus ekonomisinin devam eden krizi, diğer yandan da Putin seçmenleri arasında Rusya üzerindeki dış baskıyla mücadele etmek için sert bir dış politika talebinin istikrarlı olması nedeniyle daha da tırmanmaktadır.

Rus rejimi bu sorunun çözümünü, en azından Ortadoğu'da, daha önceki bölgeye hâkim olma politikasından vazgeçerek kendisini bölgenin müşterek güvenlik kurumlarına entegre etmekte görüyor. Diğer bir deyişle Rusya; Suriye, Libya veya Yemen'deki siyasi sürece hamilik yapamıyor, İran ile varılan nükleer anlaşmaya, diğer bir adıyla Ortak Kapsamlı Eylem Planı'na (JCPOA) veya Filistin-İsrail çatışmasını çözmek için "Yüzyılın Anlaşması'na" da bir alternatif sunamıyor. Ancak Moskova, öncelikle Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinden biri olarak özel bir konuma sahip olduğu BM himayesinde, çatışmaları çözmek ve bölgede güvenliği sağlamak adına uluslararası kurumlar oluşturmak için girişimlerde bulunabilir. Bu da Rus rejiminin aynı anda iki sorunu çözmesini sağlıyor. Bir yandan bu strateji, Rusya'nın görüşlerinin dikkate alınması gereken bir "süper güç" olarak bölgenin siyasi sürecinin ayrılmaz bir parçası olma hakkını garanti ediyor. Öte yandan, sorumluluğu katılımcıların geri kalanıyla paylaşmasına ve dolayısıyla kaynaklarını iç siyasi sorunların çözümüne yönelik olarak optimize etmesine izin veriyor. Dolayısıyla bu strateji, Rusya'nın dış politika hedefleri ile süper güç statüsünü sürdürmesinin maliyetlerini en aza indirme ihtiyacı arasında daha iyi bir denge bulmasına olanak tanıyor.

Böylece, Rus yetkililer dünya toplumunu Rusya'nın Ortadoğu'daki sesine kulak verilmesi gerektiğine ikna ettikçe, maliyetleri en aza indirirken bölgedeki konumlarını koruyacak sürdürülebilir mekanizmalar oluşturmaları giderek daha önemli hâle geldi. Ortadoğu çatışmalarının biri veya diğerinin çözümünün tek veya ana hamisi olarak hareket etmekle ilgilenmeyen Rus rejimi, bunun yerine son yıllarda, dünya toplumuna aktif olarak toplu güvenlik mekanizmaları dayatmaktadır. Rusya'nın bakış açısından bu tür yapıların oluşturulması, her iki sorunu da aynı anda çözebilir. Rusya, bölgede toplu güvenlik anlaşmaları uygulayarak, sorumlulukları ve mali yükümlülükleri geniş bir katılımcı yelpazesine dağıtıp ekonomik maliyetini düşürürken, bir yandan da Rus etkisinin imajını ve Moskova'nın sesini dinleme ihtiyacını güvence altına almaktadır.

Referanslar

- 1- Rusya Dışişleri Bakanlığı (2011). Vladimir Soloviev'in Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile röportajı. Kanal 3 TV Şirketinin "Güncel Söyleşi" programı yapımcısı, 13 Mart- http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJEo2Bw/content/id/215526
- 2- Rusya Dışişleri Bakanlığı (2011). Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı M. Bogdanov ile Interfax Ajansı'nda yapılan röportaj, 5 Temmuz- http://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJEo2Bw/content/id/200982
- 3- Tamme Yu. (2011). Devrimler Dalgasında Barış Ödülü, Postimees, 5 Ekim- <https://rus.postimees.ee/587000/premiya-mira-na-volne-revolyciy>
- 4- Rusya Dışişleri Bakanlığı (2011). Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı M. Bogdanov ile Interfax Ajansı'nda yapılan röportaj, 5 Temmuz- http://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJEo2Bw/content/id/200982
- 5- Rusya Dışişleri Bakanlığı (2011). Vladimir Soloviev'in Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile röportajı. Kanal 3 TV Şirketinin "Güncel Söyleşi" programı yapımcısı, 13 Mart- http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJEo2Bw/content/id/215526
- 6- BBC (2016). Bolotnaya'nın Beş Yılı: Yetkililer Protestolara Nasıl Tepki Verdi, 10 Aralık- <https://www.bbc.com/russian/features-38266529>
- 7- BBC (2016). Putin, Rusya'da Bir "Renkli Devrimi" Önleme Sözü Verdi, 20 Kasım- https://www.bbc.com/russian/russia/2014/11/141120_russia_putin_extremism
- 8- RIA Novosti (2015). Peskov: Renkli Devrimler Zinciri "Büyük" Orta Doğu'yu vurdu, 20 Kasım- <http://ria.ru/world/20151220/1345644780.html>
- 9- Euromaidan, Ukrayna ile Avrupa Birliği arasında bir ortaklık anlaşmasının imzalanmasının Ukrayna hükümeti tarafından askıya alınmasına yanıt olarak 21 Kasım 2013'te Kiev'in merkezinde başlayan kitlesel protestolara verilen ad.
- 10- RBC (2017). Putin ilk kez yolsuzlukla mücadele mitinglerini yorumladı, 30 Mart- <https://www.rbc.ru/politics/30/03/2017/58dcfb469a794724c89684df>
- 11- Golunov S. 2018. Rus ve Amerikan İç Siyasetlerinde Dış Müdahale Konusu: Komploteorileri ve Ayna Muhalif Suçlamaları, PONARS Avrasya Politikası MEMO, 512- https://www.ponarseurasia.org/sites/default/files/policy-memos-pdf/Pepm512_rus_Golunov_Feb2018.pdf
- 12- Protestolara ve diktatörleri devirmenin diğer yöntemlerine karşı yüksek düzeyde bir direnç açısından.
- 13- Frolov V. 2015. Münih Konuşması- 2015. Vladimir Putin'e göre Suriye, Ukrayna ve Sovyet Sonrası Alan, *Republic*, 29 Eylül- <https://republic.ru/posts/57193>
- 14- Kremlin 2018. Başkanın Federal Meclise Hitabı, 1 Mart- <http://kremlin.ru/events/president/news/56957>
- 15- Bkz. Moody O. (2019). Merkel Avrupa'ya Şöyle Diyor: Süper Güçlere Karşı Durmalıyız- Rusya gibi, *The Times*, 16 Mayıs- <https://www.thetimes.co.uk/article/merkel-tells-europe-we-must-stand-up-to-superpowers-like-russia-fx3cbsfng>; Berthelot P. (2017). Ortadoğu'da Rusya: Yeni Bir Baskın Aktör?, *Rising Powers Quarterly*, 1 (2); Tisdall S. (2019). Dünyanın 21. Yüzyıl Süper Gücü Olma Mücadelesindeki Rakipler, *The Guardian*, 19 Ekim- <https://www.theguardian.com/us-news/2019/oct/19/global-battle-power-putin-trump-syria>
- 16- Bkz. Reuters (2015). Suudi Arabistan, Rusya'nın Suriye'deki saldırılarına son vermesini talep ediyor, İran'ı eleştiriyor, 1 Ekim- <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-saudi/saudi-arabia-demands-russia-end-syria-raids-criticizes-iran-idUSKCN0RV3R520151001>
- 17- Kosach G. (2016). Rusya ve Suudi Arabistan: İlişkilerin Evrimi, Svobodnaya Mysl- <http://svom.info/entry/608-rossiya-i-saudovskaya-araviya-evolyuciya-otnosheni/>
- 18- Oldberg, I. (2007). Rusya'nın Putin Yönetimindeki Büyük Güç Hırsları ve Politikası. Kanet R.E. (ed.) *Rusya. Orta ve Doğu Avrupa Çalışmaları*. Palgrave Macmillan, Londra.
- 19- Bkz: Hancock, K. J. (2007). Rusya: Ekonomik Gerçekliğe Karşı Büyük Güç İmajı. *Asian Perspective*, s. 71-98.

YAZAR HAKKINDA

Leonid M. Issaev Siyasal Bilimler alanında doktora derecesine sahiptir. National Research University Higher School of Economics – Saint Petersburg’da Asya ve Afrika Çalışmaları Bölümünde Doçent olarak görev yapmaktadır. Kendisi National Research University Higher School of Economics’de Sosyo-politik İstikrarsızlaşma Risk Gözlem Laboratuvarının Başkan Yardımcısı olup Rus Bilimler Akademisi bünyesindeki Afrika Çalışmaları Enstitüsü’nde kıdemli araştırmacı olarak çalışmaktadır. Issaev, Rus Siyasal Bilimler Derneği Bilimsel Konseyi ile Rus Sosyoloji Topluluğu’nun bir üyesidir. İslam siyaset felsefesi ile Arap Dünyası siyasal sistemleri ve siyasal süreçleri üzerine dersler vermektedir.

AL SHARQ STRATEJİK DÜŞÜNCE KURULUŞU HAKKINDA

Al Sharq Stratejik Düşünce Kuruluşu, demokratik katılım, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog ve sosyal adalet ideallerini teşvik etmek amacıyla, tarafsız ve titiz bir yaklaşımla araştırma yapmayı üstlenen bir düşünce kuruluşudur.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +90 212 603 18 15
Faks: +90-212-603 1665
E-posta: info@sharqforum.org

research.sharqforum.org

SharqStrategic

الشرق
للأبحاث الاستراتيجية

AL SHARQ
STRATEGIC
RESEARCH